

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет
(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

«12» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Ландшафтознавство

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма ОП «Геосистеми та георизики»

(назва програми)

Спеціальність 103 – Науки про Землю

(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 – Природничі науки

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший, бакалаврський

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Географічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

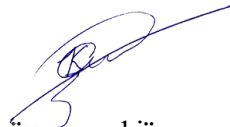
Чернівці, 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Ландшафтознавство (нормативної складової) складена відповідно до освітньо-професійної програми ОП «Геосистеми та георизики», спеціальність 103 – Науки про Землю, галузь знань 10 – Природничі науки

Розробник: Проскурняк Мирослав Михайлович, доцент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н., доцент

Погоджено з Гарантом ОП «Географія»

Гарант ОП «Географія»

Сергій КИРИЛЮК

і затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від “12” серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Рідуш Б.Т.

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол № 1 від “12” серпня 2024 року

Голова методичної ради інституту / факультету

Наталія АНДРУСЯК

© Проскурняк М.М., 2024 рік

1. Мета, завдання і пререквізити навчальної дисципліни. **Мета** – сформувані у студентів світоглядні, загальнонаукові та конкретні науково-рефлексивні знання про ландшафти, а також розвинути науково-методичні і прикладні навички їх вивчення в цілях раціонального використання ландшафтів. **Завдання** - закласти в студентів уявлення про нерозривну єдність усіх природних компонентів ландшафтної сфери Землі, знання про природні та антропогенні комплекси, наукові основи оптимізації взаємовідносин людини і природи, принципи і методи створення культурних ландшафтів, освоїти методику складання карт ландшафтних комплексів, знати принципи їх побудови і способи зображення. **Пререквізити.** «Загальне землезнавство», «Основи раціонального природокористування та охорони природи», «Топографія з основами геодезії», «Геологія, загальна та історична», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства», «Геоморфологія», «Метеорологія і кліматологія», «Гідрологія», «Біогеографія».

2. Результати навчання У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** історію й атрибути ландшафтознавства, основи теорії та методології науки; закономірності походження, просторової структури, функціонування і розвитку ландшафту; класифікацію і фізико-географічне районування ландшафтів Землі; наукові та прикладні напрями ландшафтознавства;

вміти: рефлексувати світоглядними, загальнонауковими і конкретно науковими знаннями про ландшафт, а також володіти навичками їх аналізу та синтезу з метою раціонального використання ландшафтів; складати карти ландшафтних комплексів; завдяки співставленню серії карт компонентів природи вміти з'ясовувати взаємозв'язки між ними, складати комплексний профіль території; володіти методикою польових ландшафтознавчих досліджень.

Загальні компетентності. ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності. К16. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер. К17. Здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер. К22. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні їм процеси. К24. Здатність комплексного бачення генезису і розуміння перебігу небезпечних природних явищ і процесів у геосферах та аналізу поведінки населення під час екстремальних і кризових ситуацій. К26. Здатність визначати специфіку і географію несприятливих і небезпечних природних явищ і процесів.

Програмні результати навчання. ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю. ПР04. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю. ПР06. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер. ПР09. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу. ПР10. Аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах. ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації. ПР17. Вміти здійснювати комплексний аналіз перебігу природних небезпечних процесів і явищ. ПР19. Вміти визначати й аналізувати географічну специфіку природних небезпечних процесів і явищ.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні	
Денна	2025	4	4	120	30			30	60		Іспит
Заочна	2025	4	4	120	8			8	104		Іспит

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	л	ін	с.р.		л	п	л	і	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Теорія та методологія ландшафтознавства													
1.Ландшафтознавство як наука	4	2				2	7	1					6
2.Історія розвитку ландшафтознавства	4	2				2	6						6
3.Географічні компоненти та їх роль у формуванні ландшафтних комплексів	4	2				2	7	1					6
4.Просторова структура ландшафту	7	4				3	8	2					6
5.Класифікація ландшафтів	5	2				3	7	1					6
6.Ландшафтознавче районування	5	2				3	7	1					6
7.Основні ландшафтні регіони і типи ландшафтів України	5	2				3	6						6
8.Функціонування, динаміка, еволюція ландшафту	8	4				4	7	1					6
9.Ландшафт як ціннісна категорія	4	2				2	6						6

10.Сприйняття ландшафту	8	4				4	6					6
Разом за змістовим модулем 1	54	26				28	67	7				60
Змістовий модуль 2. Наукові та прикладні напрями ландшафтознавства												
11.Основні наукові напрями дослідження ландшафту	6	2				4	7	1				6
12.Основні напрями практичного застосування ландшафтознавства	6	2				4	6					6
Разом за змістовим модулем 2	12	4				8	13	1				12
Змістовий модуль 3. Ландшафтознавче картографування												
13.Ландшафтні карти: науковий зміст і функції	4			2		2	7			1		6
14.Діагностичні ознаки ландшафту і його складових	4			2		2	7			1		6
15.Методичні основи ландшафтознавчого картографування	10			6		4	7			1		6
16.Навчальне ландшафтознавче картографування	14			8		6	8			2		6
17.Експериментальне ландшафтознавче картографування	22			12		10	11			3		8
Разом за змістовим модулем 3	54			30		24	40			8		32
Усього годин	120	30		30		60	120	8		8		104

3.3. Теми (ключові питання) семінарських занять

Не передбачено

3.4. Теми (ключові завдання) практичних занять

Не передбачено

3.5. Теми (ключові завдання) лабораторних занять

№	Назва теми	К-сть год.	К-сть балів
1	Ландшафтні карти: науковий зміст і функції. Ознайомитись з ландшафтним різноманіттям Землі й України. Проаналізувати структуру та зміст різномасштабних ландшафтних карт: Світу, України, Чернівецької області, Прут-	1	2

	Дністерського межиріччя. Провести порівняльний аналіз форм і змісту легенд різномасштабних карт. З'ясувати основні принципи і картографічні способи побудови ландшафтних карт різних масштабів.		
2	Діагностичні ознаки ландшафту і його складових. Вивчити діагностичні ознаки основних одиниць ландшафту - фації, урочища, місцевості, ландшафту, допоміжних – ланки, стрії, гірської місцевості й сектору, розглянути їх приклади. Вивчити діагностичні ознаки та розглянути його приклади. Вивчити діагностичні ознаки та розглянути її приклади.	1	2
3	Методичні основи ландшафтознавчого картографування. Проаналізувати методику виділення контурів морфологічних елементів рельєфу (фацій) та їх груп (урочищ і місцевостей) за топографічною картою. Провести аналіз методики укладання взаємопов'язаних карт четвертинних відкладів, ґрунтів, умов місцезростання і рослинного покриву. Проаналізувати методику укладання контурів геокомплексів на топографічну основу й оформлення авторського варіанту карти ландшафтів. Провести аналіз зведеної робочої легенди взаємопов'язаних тематичних карт природи.	3	6
4	Навчальне ландшафтознавче картографування. Вивчити принципи побудови й основні типи легенд ландшафтних карт, вимоги до них. Укласти табличну і текстову легенди та оформити крупномасштабну карту ландшафтних комплексів.	4	8
5	Експериментальне ландшафтознавче картографування. Зібрати й опрацювати картографічні та літературні джерела про чинники ландшафтогенезу і ландшафтну структуру регіону дослідження. Завдяки аналізу тематичних карт природних компонентів (гірських порід і відкладів, ґрунтів, рослинності...) на топографічній карті або ортофотоплані Кадастрової карти України укласти контурну основу майбутньої карти ландшафтних комплексів. На підставі опрацьованих матеріалів побудувати зведену табличну і текстову легенди та оформити крупномасштабну карту ландшафтних комплексів.	6	12
	Усього	15	30

3.6. Тематика індивідуальних завдань

Не передбачено

3.7. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	К-ть год./ балів
1	Ландшафтознавство як наука	2/0.5
2	Історія розвитку ландшафтознавства	2/0.5
3	Географічні компоненти та їх роль у формуванні ландшафтних комплексів	2/1
4	Просторова структура ландшафту	3/2
5	Класифікація ландшафтів	3/2
6	Ландшафтознавче районування	3/2
7	Основні ландшафтні регіони і типи ландшафтів України	3/1
8	Функціонування, динаміка, еволюція ландшафту	4/2
9	Ландшафт як ціннісна категорія	2/1
10	Сприйняття ландшафту	4/1
11	Основні наукові напрями дослідження ландшафту	4/1
12	Основні напрями практичного застосування ландшафтознавства	4/1
13	Ландшафтні карти: науковий зміст і функції	2/1
14	Діагностичні ознаки ландшафту і його складових	2/1
15	Методичні основи ландшафтознавчого картографування	4/3
16	Навчальне ландшафтознавче картографування	6/4
17	Експериментальне ландшафтознавче картографування	10/6
	Разом	60/30

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

4. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Викладання навчальної дисципліни забезпечує проблемно-орієнтоване навчання в поєднанні з самостійним, через виконання практичних робіт.

Викладання освітнього компоненту проводиться із застосуванням пояснювально-ілюстративного, проблемного, програмованого та модульного видів навчання.

Для здобуття передбачених програмою освітніх компонентів використовуються наступні засоби навчання: словесно-друковані, наочні та технічні.

5. Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

5.1. Критерії оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок
		Оцінка	Пояснення	
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю	“Відмінно” – студент детально знає теоретичний матеріал та матеріал з лабораторних занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує термінологією.

			ПОМИЛОК)	Студент описує особливості будови ландшафтної сфери, особливості розподілу ландшафтів у просторі й часі, розуміє та вміє пояснювати хід процесів ландшафтогенезу, природних і антропогенних явищ, інтерпретує методи спостережень за ними, виконує елементарні спостереження, аналізує їх результати, складає опис ландшафтів; пояснює чинники ландшафтогенезу, особливості ландшафтів Землі, карти ландшафтів. На запитання викладача за програмою курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види практичних робіт. Опрацював теми для самостійного вивчення.
80–89	Добре	В	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	“Дуже добре” – студент знає теоретичний матеріал, виконав лабораторні роботи, оперує, вміє пояснити сутність основних понять. Студент здебільшого описує особливості будови ландшафтної сфери, особливості розподілу ландшафтів у просторі й часі, розуміє та вміє пояснювати хід процесів ландшафтогенезу, природних і антропогенних явищ, інтерпретує методи спостережень за ними, виконує елементарні спостереження, аналізує їх результати, складає опис ландшафтів; пояснює чинники ландшафтогенезу, особливості ландшафтів Землі, карти ландшафтів. На запитання відповідає. Виконав усі практичні роботи.
70–79		С	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	“Добре” – все вище вказане виконує не повною мірою, однак знає теорію й практику, виконує завдання викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить правильні рішення. При повторенні матеріалу відразу працює якісніше. Виконав усі практичні роботи.

60–69	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	“Задовільно” – знає основні теоретичні положення, виконав більшу частину практичних робіт. Орієнтується в особливостях будови ландшафтної сфери, особливостях розподілу ландшафтів у просторі й часі, в процесах ландшафтогенезу, природних і антропогенних явищ, методах спостережень за ними, елементарних спостереженнях, описі ландшафтів; чинниках ландшафтогенезу, особливостях ландшафтів Землі, картах ландшафтів. Відповідає на переважну частину запитань викладача.
50–59		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	“Достатньо” – все вище вказане виконує не повною мірою, однак виконав більшу частину практичних робіт. Має уявлення про особливості будови ландшафтної сфери, особливості розподілу ландшафтів у просторі й часі, процеси ландшафтогенезу, природних і антропогенних явищ, методи спостережень за ними, елементарні спостереження, опис ландшафтів; чинники ландшафтогенезу, особливості ландшафтів Землі, карти ландшафтів. На половину запитань викладача відповідає.
35–49	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	“Незадовільно” – не виконані вимоги для оцінки “достатньо”, але студент виконує додаткові завдання в межах програми курсу.

5.2. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

5.3. Засоби оцінювання

Результати навчання	Засоби оцінювання
Визначати і пояснювати основні поняття ландшафтознавчого змісту, сутність завдань ландшафтознавства як наук, її практичну значимість	Тести та письмові аналітичні і проблемні завдання, усне обговорення-дискусія із презентацією основних положень”
Описувати особливості будови і конфігурації ландшафтів, особливості розподілу ландшафтів у просторі й часі, розуміти та вміти пояснювати хід процесів ландшафтогенезу, роль природних і антропогенних чинників і явищ	Усні і письмові аналітичні і проблемні завдання поточного та підсумкового модульного контролю, індивідуальні та групові завдання-презентації взаємозв'язків між компонентами ландшафту і просторових конфігурацій ландшафтів
Інтерпретувати методи спостережень за конфігураціями і станами ландшафтів	Усний контроль-опитування діагностичних ознак морфологічних одиниць ландшафту
Виконувати елементарні спостереження за взаємодією компонентів ландшафту, аналізувати їх результати, складати карти і опис ландшафтів	Оцінювання практичних робіт, розрахункові роботи, розробка проектів картосхем ландшафтних комплексів та їх природокористування
Пояснювати чинники ландшафтогенезу, особливості ландшафтів Землі, карти ландшафтів	Усний контроль, обговорення-дискусія із презентацією основних положень та ландшафтного різноманіття”

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного контролю: усні й письмові відповіді на питання, письмові відповіді на поточний тестовий контроль; перевірка виконання завдань (здійснення аналізу графіків, карт, схем, картосхем, таблиць, побудова схем, розв'язування задач тощо, підготовка методичних матеріалів), ходу самостійної роботи, контрольні й модульні письмові роботи.

Тестовий контроль здійснюється за допомогою набору стандартизованих завдань, які дають можливість перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами, виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок.

Самостійна робота виконується у формі анотацій, презентацій та ілюстративних матеріалів (у електронній формі, на паперових носіях), що унаочнюють окремі питання курсу - контрольні роботи;

Форма підсумкового контролю: екзамен.

7. Рекомендована література

Базова (основна)

1. Гродзинський М.Д. Савицька О.В. Ландшафтознавство: Навчальний посібник. - К.: «Київський університет», 2008. – 319 с.
2. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Навч. посібник. - Чернівці: Рута, 2005.-124с.
3. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002. – 180с.

Допоміжна

4. Веклич М.Ф. Основы палеоландшафтоведения. - К.,1990.
5. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: Місце і простір: Монографія у 2-ох т. - К.: «Київський університет», 2005. – Т.1. – 431 с., Т.2. – 503 с.

6. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292с.
7. Мельник А.В., Міллер Г.П. Ландшафтний моніторинг. - К., 1993.
8. Миллер Г.П. Ландшафтные исследование горных и предгорных территорий.- Львов: Вища шк., 1974. - 202 с.
9. Петлін В. Концепції сучасного ландшафтознавства. – Львів: ВЦЛНУ, 2006. – 351 с.
10. Романчук С.П. Історичне ландшафтознавство. - К.,1998.
11. Mirosław Proskurniak. Krajobrazy miasta // Kamieniec Podolski. Studia z dziejow miasta i regionu / Pod redakcja Feliksa Kiryka. – Tom II. – Krakow: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2005. – S. 57 – 61.

Інформаційні ресурси

1. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології.
2. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство
3. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: теорія і практика.
4. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства.
- 5.Проскурняк М.М. Структура закарстованих ландшафтів: Теорія. Методика. Регіональні особливості / М.М. Проскурняк, В.М Андрейчук. – Чернівці: Рута, 1998. – 120 с.
- 6.Проскурняк М.М Ландшафтогенез і природокористування на закарстованих територіях / М.М. Проскурняк, В.М. Андрейчук. – Чернівці: Рута, 1999. – 87 с.

Додатково

(для контролю та самоконтролю роботи студента)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)			Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	40	100
20	10	30		